

відпочинку і переформування; лікування в медичних закладах; адаптації до умов мирного життя застосовувати до учасників АТО заходи медико-психологічної реабілітації.

3. Формами медико-психологічної реабілітації, які доцільно застосовувати до учасників АТО, є превентивна, клінічна, функціональна і психологічна реабілітації, а заходами – психодіагностика, фармакокорекція, психотерапія, психокорекція, фізіотерапія, тренінги, аутотренінги.

4. Потребують термінового вирішення питання організаційної моделі, програми та стандартизованих протоколів медико-психологічної реабілітації учасників АТО.

5. Міжвідомчим наказом в МОЗ України доцільно створити міжвідомчу робочу групу з питань медико-психологічної реабілітації учасників АТО, до складу якої включити досвідчених в питаннях реабілітації фахівців різних спеціальностей (лікарів, психологів, соціологів). Фахівцям робочої групи доручити створення у стислі терміни концептуальної моделі медико-психологічної реабілітації учасників АТО.

6. Важливо створити міжвідомчий Реєстр учасників АТО і визначити його Адміністратором МОЗ України. Основним елементом Реєстру повинна бути база даних результатів психодіагностики, що дозволить облікувати учасників АТО, проводити динамічне спостереження за станом їх резервів адаптації та проявами наслідків БПТ і застосовувати індивідуальні програми реабілітації.

Барко В.І., професор кафедри соціології та психології ХНУВС, доктор психологічних наук, професор

ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Службова діяльність поліцейських традиційно відноситься до складних видів професійної діяльності, вона супроводжується значними психофізіологічними і фізичними навантаженнями на працівників, багатьма чинниками ризику для їх життя і здоров'я. Дослідження зарубіжних авторів свідчать про те, що складні умови роботи поліцейських нерідко

призводять до порушень у психічній діяльності працівників, тому важливим напрямом підвищення ефективності функціонування поліції є проведення психологічною службою і керівниками психопрофілактичної роботи з персоналом, спрямованої на забезпечення психологічного здоров'я працівників, здатності протидіяти стресам, конфліктам тощо.

Розглянемо основні теоретичні і прикладні підходи, які практикуються в нашій країні і поліціях зарубіжних країн і підтвердили свою ефективність. При розгляді проблематики збереження психологічного здоров'я поліцейських зарубіжні дослідники особливу увагу приділяють питанням менеджменту і ролі керівника в цьому процесі. Сучасним напрямом поліцейського менеджменту в країнах заходу є проактивний підхід до управління персоналом; він базується на ідеї профілактики проблем усередині поліцейської організації і в зовнішньому середовищі за рахунок: а) забезпечення гуманістичного підходу до працівників; б) організації командної роботи та лідерства в підрозділах; в) мотивації і стимулюванні роботи поліцейських, їх особистісного розвитку.

В зарубіжних країнах кадрові апарати надають великого значення врахуванню індивідуальних якостей і здібностей кандидатів на роботу в поліцію, дослідженню стану психічного здоров'я і стресостійкості поліцейських. В поліції США і Великобританії практикуються кількадеennі процедури професійного відбору кандидатів, в ході яких вивчається психологічна готовність до роботи в поліції. Ще на початку 50-х рр. XX століття в США затверджений перелік якостей, які потрібні поліцейському; рекомендовано керуватися вимогами, які передбачають: 1) громадянство, 2) досягнення 21 року, 3) відсутність кримінального минулого, 4) обов'язкова шкільна освіта, 5) відповідний характер і моральні якості, 6) відсутність фізичних, емоційних і психічних недоліків, 7) проходження співбесіди, що встановлює здатність кандидата до спілкування, емоційні особливості, деякі риси характеру. Американські вимоги взяті за основу в багатьох країнах світу, наразі їх можливо об'єднати в чотири групи: а) інтелект і освіта, б) особистість і міжособистісні стосунки, в) темперамент і характер, г) здатність до професійного і особистісного розвитку.

В усіх поліцейських формуваннях претендент на службу в поліцію обстежуються психологом. Інструментами такого психологічного обстеження є співбесіди, суб'єктивні опитувальники і об'єктивні тести, ділові та рольові ігри, поліграфні опитування, тренінги. Зазвичай, співбесіду з кандидатом проводить чиновник кадрового апарату або особистоначальник поліції. Якщо результати співбесіди і дані тестування виявляються задовільними, видається наказ про зарахування в поліцію, що, зазвичай, означає направлення на навчання і подальше проходження служби. Нерідко прийому на роботу передують конкурс, першою стадією є усна співбесіда, друга складається з усних і письмових тестів, за результатами конкурсу складається список кандидатів. Відібрані кандидати зараховуються на службу в поліцію з проходженням випробувального терміну. У США він не перевищує одного року, у Великобританії – двох.

Наразі психологічні або психосоціальні служби працюють в поліціях усіх розвинутих країн. В Німеччині перед такою службою стоять завдання: профілактика суїцидів; допомога службовцям у разі стресових ситуацій, при виникненні депресії, страхів; консультування службовців, коучинг для керівників, проведення лекцій, семінарів і тренінгів. У поліції Баварії існує інститут службовців на громадських засадах, вони виконують роль консультантів. В деяких землях Німеччини створені також Центральні психологічні служби поліції. Її завдання багато в чому спрямовані на збереження психологічного здоров'я і полягають в організаційному розвитку поліції і роботі з персоналом; підтримці оперативної роботи; консультуванні і профілактиці постстресових розладів, співпраці з клініками, психотерапевтами.

В поліціях зарубіжних країн широко застосовується технологія соціально-психологічного тренінгу. Основними цілями є: розкриття особистісного потенціалу і перспектив професійного росту поліцейських; виявлення здібностей і можливостей; допомога у протидії кризовим явищам, протидії стресам і емоційному вигоранню; розвиток комунікативних навичок; допомога у плануванні життя і службової кар'єри. Тренінги ґрунтуються на засадах гуманістичної психології, досвід його використання в поліцейських школах, зокрема

м. Брамсхіл (Великобританія), свідчить про інтерес з боку поліцейських і його високу ефективність. Окремі тренінги («Підготовка до проактивного поліцейського управління»; «Побудова команди»; «Ефективне лідерство»); присвячені підготовці поліцейських менеджерів.

Аналіз публікацій також свідчить про те, що в поліцейських організаціях зарубіжних країн багато уваги приділяють підтриманню рівня працездатності і емоційного стану, забезпеченню поліцейським допомоги при розв'язання проблемних ситуацій, конфліктів. Це здійснюється з використанням багатьох методів, засобів і прийомів. Так, при призначенні поліцейського на певну зміну у поліції Нью-Йорка (США) враховуються цикли – поведінковий, фізичний і психологічний; що суттєво підвищує ефективність роботи працівника і зменшує стомлюваність. Дослідження науковців (Е. Янгстром) присвячені зменшенню негативного впливу шкідливих чинників професійної діяльності на психіку поліцейських, підтримці працездатності, розвитку стресостійкості, розробці методів аутотренінгу. В поліції РФ значна увага приділяється розробці спеціальних програм, спрямованих на здійснення психопрофілактичної роботи з особовим складом. Психопрофілактичні і психокорекційні заходи мають на меті зняття негативної дії стресу, підвищення професійної мотивації. При появі емоційного вигорання увага звертається на поліпшення умов праці, характер взаємовідносин в колективі, розподіл навантаження. З метою підтримання психологічного здоров'я в поліції РФ практикуються напрями психопрофілактичної роботи: допомога у визначенні короткострокових та довгострокових цілей; навчання використанню «тайм-аутів», періодів відпочинку в робочий час; вироблення навичок саморегуляції; забезпечення стратегії і тактики професійного розвитку і самовдосконалення; опрацювання можливостей відходу від непотрібної конкуренції в правоохоронних органах; насичення позитивними емоціями, вироблення навичок саморефлексії; планування заходів по підтримці хорошої фізичної форми.